ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE

INSTITUTUL DE CERCETARE A CALITĂȚII VIEȚII

RAPORTUL SOCIAL AL ICCV: NR.4/ OCTOMBRIE 2011
SITUAȚIA SĂRACIEI IN ROMÂNIA ÎN CONTEXT EUROPEAN

RAPORT 4 - OCTOMBRIE 2011

2011

1. După 20 de ani: Opțiuni pentru România - 2010

2. Calitatea Vieții în România - 2010

3. România: Răspunsuri la criză - 2011-10-13

4. Situația sărăciei în România în context european - 2011

ICCV este unul dintre cele mai importante institute de cercetare în domeniul social din România. Rezultatele activităţii cercetătorilor ICCV au fost publicate în peste 200 de cărţi şi culegeri de studii, 1.000 de studii de specialitate, o parte dintre acestea în reviste şi volume din străinătate.
ICCV nu produce doar cărţi şi studii pentru specialişti. Un obiectiv prioritar este contribuţia la dezvoltarea societăţii româneşti. Un produs important al ICCV îl reprezintă ***rapoartele sociale*** difuzate larg în publicul interesat: specialişti, actori politici, mass media, instituţii naţionale şi internaţionale. Unele **Rapoarte** sunt realizate la iniţiativa Institutului, altele la solicitarea unor instituţii naţionale şi internaţionale.

Din 1990 până în prezent ICCV a difuzat în diferite forme **98** de **Rapoarte sociale.**
Lansăm acum o nouă serie a **Rapoartelor sociale ale ICCV**

1. **După 20 de ani: Opţiuni pentru România – 2010**
2. **Calitatea Vieţii în România – 2010**
3. **România: Răspunsuri la criză - 2011-10-13**
4. **Situaţia sărăciei în România în context european - 2011**

Directorul seriei de Rapoarte ICCV: prof. Dr. Cătălin Zamfir

Redactor şef: Dr. Codrin Scutaru

Rapoartele ICCV, cât şi informaţii despre Institut, pot fi găsite pe Internet la www.iccv.ro. Seria nouă de Rapoarte este disponibilă şi pe site-ul Revistei Inovaţia Socială www.inovatiasociala.ro.

Contact:
Casa Academiei Române
Calea 13 Septembrie nr. 13, etaj 2
Sector 5, Bucureşti

Tel: 021 318 24 61
Fax: 021 318 24 62
Email: secretariat.iccv@yahoo.com; iccv.comunicare@gmail.com

Rapoartele ICCV nu exprimă punctul de vedere al Institutului, ci al autorilor lor.
Rapoartele sunt publicate sub egida ICCV pentru că sunt realizate *în* Institut, *de către* membrii ai Institutului şi *se conformează* standardelor ştiinţifice şi deontologice ale Institutului.

Academia Română
Institutul Naţional de Cercetări Economice
Institutul de Cercetare a Calităţii Vieţii
Bucureşti

STAREA SĂRĂCIEI DIN ROMÂNIA ÎN CONTEXT EUROPEAN

Mariana Stanciu
Adina Mihăilescu

2011

CUPRINS:

1. Românii cei mai săraci europeni

Sărăcia ca problemă socială recunoscută la nivel european. În medie, trei sferturi dintre cetăţenii ţărilor membre ale UE consideră *sărăcia* o problemă gravă pentru ţara lor (**** Eurobarometer, CE, 2009)*.

În *Eurobarometrul* din septembrie 2009 România se situează pe locul trei în clasamentul ponderii percepţiei cetăţenilor cu privire la răspândirea sărăciei în ţara lor; 90% dintre români afirmă că sărăcia este larg răspândită în ţara noastră, în timp ce pentru Bulgaria ponderea a fost de 92%, iar pentru Ungaria de 96%. La nivel mediu european, 56% din populaţie apreciază că şomerii sunt cei mai expuşi sărăciei, în timp ce 41% consideră că persoanele cele mai vulnerabile sunt vârstnicii.

Gradele de sărăcie. În Uniunea Europeană sunt luate în considerare două nivele ale sărăciei: *sărăcia relativă* şi *sărăcia extremă /absolută*. La *summit*-ul mondial pe problemele dezvoltării sociale de la Copenhaga din 1995, *sărăcia absolută sau extremă* a fost definită ca *"o condiţie umană caracterizată prin deprivare severă privind trebuinţele de bază, incluzând alimentaţia, accesul la apă potabilă, facilităţi sanitare, sănătate, adăpost, educaţie şi informare"*.

Definiţia *sărăciei relative* a fost agreată întâia oară de Consiliul European în anul 1975: *"oamenii trăiesc în sărăcie relativă dacă venitul şi resursele lor sunt atât de inadecvate încât îi împiedică să aibă un standard de viaţă considerat acceptabil în societatea în care trăiesc. Din cauza sărăciei, aceştia se confruntă cu dezavantaje multiple prin şomaj, venituri prea mici, condiţii improprii de locuire, asistenţă medicală precară, lipsă de acces la sistemul de educaţie permanentă, la serviciile culturale, sport şi recreere. Aceştia sunt frecvent excluşi ori marginalizaţi de la participarea în activităţi economice, sociale şi culturale care constituie o normă pentru largi categorii de cetăţeni, iar exercitarea drepturilor lor fundamentale este restricţionată din cauza lipsei de mijloace economice"*.

În condiţiile în care *sărăcia extremă* afectează doar grupuri sociale relativ restrânse, în Uniunea Europeană *sărăcia relativă* tinde să devină preocuparea centrală. De aceea, în mod legitim, pragul sărăciei relative este cel mai frecvent utilizat ca mijloc de delimitare a populaţiei sărace din UE.

Caracteristicile sărăciei relative pot varia în funcţie de gen, categoria de vârstă, modul locuirii ş.a. "*(*** Combating poverty..., Eurostat, 2010, p.7-8)*.

Pragul sărăciei relative în UE este fixat la *60 % din venitul median*[1] */mediu* aflat la dispoziţia persoanelor /gospodăriilor, iar pentru *sărăcia absolută* se utiliza pragul de 40% din venitul median/ mediu.

Profilul sărăciei în Uniunea Europeană. În anul 2007, doar 6 % din populaţia europeană realiza *venituri sub 40 % din venitul median al UE,* situându-se în consecinţă în situaţia de sărăcie absolută/ extremă. Una din 10 persoane realiza *venituri sub 50 % din venitul median la nivel UE* şi aproximativ 24% din populaţie realiza *venituri sub 70% din venitul median* (pragul de sărăcie cel mai ,relaxat' în spaţiul UE).

În anul 2011, în jur de 81 milioane de persoane din Uniunea Europeană (17% din populaţie, 19 % dintre copii) trăiau în sărăcie, deprivare materială şi excluziune socială, realizând venituri sub 60 % din venitul median pe UE *(European Commision, 2011)*

Polarizare socială. Sărăcia este legată organic de *inegalitatea economică.* În anul 2007, venitul celor mai bogaţi 20 % rezidenţi din UE-27 este de cinci ori mai mare decât cel obţinut de cei mai săraci 20% europeni. În interiorul ţărilor, acest indicator variază larg, de la mai puţin de 3,5 în Slovenia şi Suedia, la mai mult de 6,0 în Bulgaria, Portugalia şi Letonia, iar în România raportul s-a ridicat la 7,8.

Rolul protecţiei sociale în prevenirea sărăciei. *Principalul instrument de realizare a solidarităţii sociale* este *protecţia socială*.

În 2006, statele Uniunii Europene au utilizat pentru protecţia socială în jurul a 27% din PIB, faţă de doar 14% în România. Protecţia socială a redus în UE sărăcia cu 38 %. În funcţie de atenţia acordată protecţiei sociale, reducerea sărăciei a variat de la ţară la ţară, cu ponderi cuprinse între chiar mai puţin de 10 % şi spre 60 %.

În România, cheltuielile sociale au căpătat, în ultimii ani, o conotaţie negativă, fiind considerate de partidele de la guvernare, un gen de asistenţă socială. Raportând cheltuielile sociale publice la totalul cheltuielilor publice, în anul 2008, situaţia este următoare: România cu 37% se plasează pe penultimul loc în UE, înaintea Letoniei (32,5 %). În acelaşi an, media europeană a cheltuielilor sociale este de 56,2 % din cheltuielile publice, statele foste socialiste alocând sensibil mai mult sectorului social decât România: Bulgaria – 41 %, Slovacia – 45,8 %, Ungaria – 46,5 %. Dintre vechile state membre ale UE-15, cea mai scăzută pondere a cheltuielilor sociale în

[1] Venitul median este venitul sub care se plasează jumătate din populaţie.

cheltuielile publice totale s-a înregistrat în M.Britanie – 50 %, iar cea mai ridicată pondere, în Germania – 63,4 % *(Zamfir (coord.), 2011)*

Românii - cei mai săraci europeni. Ca efect al performanţei economice scăzute în România în ultimele două decenii, complementar cu nivelul cel mai scăzut al protecţiei sociale, nivelul sărăciei în ţara noastră este cel mai ridicat din Europa.
În anul 2007, aproape o treime din populaţia României (32%) realiza venituri sub 70 % din valoarea venitului median din spaţiul UE, situându-se în situaţie de sărăcie relativă.

Tabelul nr. 1. Venitul mediu şi venitul median disponibil (pe persoană echivalentă), la paritatea puterii de cumpărare, în ţările membre UE în anul 2007

Tara	Venitul mediu (ppc)	Venitul median (ppc)	Venitul median pe categorii de vârste (ppc)		
			18-24	25-49	50-64
Luxembourg	33539	29292	26324	30656	33967
M.Britanie	22262	18943	19429	21595	20889
Cipru	21100	18230	18931	19384	19732
Irlanda	20978	17843	18322	20484	18303
Olanda	20196	17718	17327	18999	19599
Germania	19787	17338	16633	18727	18861
Danemarca	18245	16958	13529	18099	20065
Belgia	18217	16726	16444	18586	17558
Franţa	17411	15604	13949	16260	17700
Suedia	17101	15968	13485	16881	20011
Finlanda	17099	15372	13429	16973	17644
Italia	16725	14580	13606	15568	16502
Spania	14753	13011	13493	14264	14095
Slovenia	14388	13298	13379	13934	13914
Grecia	13763	11577	10596	12440	12598
Malta	13714	12572	14226	13552	13080
Portugalia	11699	8933	8885	9572	9952
R.Cehă	10098	8913	9170	9743	9689
Estonia	8069	6765	7322	7854	6922
Slovacia	7592	6888	6909	7456	7566
Ungaria	7369	6631	6362	6843	7240
Lituania	7037	5854	6396	6721	6260
Letonia	6823	5594	6112	6477	5693
Polonia	6756	5704	5294	5956	6187
Bulgaria	3871	3343	3345	3697	3632
Romania	***3526***	***2942***	***2948***	***3293***	***3135***

Sursa: ***Combating poverty and social exclusion A statistical portrait of the EU, Eurostat, 2010

Dacă raportăm veniturile la medianele naţionale, nu la mediana europeană, atunci avem următoarea situaţie: În România, în 2007, 18 % din populaţie obţine mai puţin de 40 % din venitul median la nivel naţional, plasându-se într-o situaţie de sărăcie absolută/ severă. România fiind, înainte de criza financiară din 2009 dar şi în prezent, ţara cu cea mai ridicată proporţie de populaţie săracă din UE. În alte ţări din UE, populaţia aflată într-o situaţie economică similară (cu nivelul veniturilor sub 40 % din veniturile mediane naţionale) deţine ponderi mult mai scăzute - 2% în R.Cehă, 4 % în Suedia sau Irlanda.

Tabelul nr.2 Rata sărăciei în ţări ale Uniunii Europene, pe categorii de gospodării, în anul 2007, în raport cu pragul de 60 % din venitul median la nivel UE

Ţara	**Gospodării cu copii dependenţi**	**2 adulţi cu 3 sau mai mulţi copii dependenţi**	**2 părinţi cu 2 copii dependenţi**	**Părinte singur cu copil dependent**	**Persoană singură**	**Gospodării fără copii dependenţi**	**3 sau mai mulţi adulţi**
EU.27	18	25	14	34	25	16	10
Bulgaria	25	71	22	30	44	18	10
R.Cehă	13	29	8	37	16	6	2
Danemarca	8	15	4	17	25	15	3
Germania	12	12	8	34	27	17	9
Estonia	16	21	12	44	49	23	8
Spania	21	37	22	34	35	18	12
Franţa	15	18	10	27	17	11	18
Italia	23	41	23	31	27	17	11
Cipru	10	16	9	33	46	26	7
Lituania	18	46	16	34	59	26	10
Ungaria	16	28	14	29	16	8	4
Olanda	11	19	5	30	15	9	7
Polonia	21	36	20	31	16	11	10
Portugalia	18	43	17	34	33	19	9
Romania	**27**	**55**	**22**	**42**	**36**	**22**	**17**
Slovacia	14	26	12	26	17	6	4
Finlanda	10	13	5	22	32	16	6
Suedia	10	13	5	24	21	12	5
M.Britanie	19	31	13	44	30	19	11
Norvegia	10	8	5	29	28	15	6

Sursa: ***Combating poverty and social exclusion A statistical portrait of the EU, Eurostat, 2010

Din *tabelul nr.2* rezultă situaţia deosebit de grea a familiilor cu copii din România, ţara noastră prezentând cele mai ridicate ponderi ale ratei sărăciei la gospodăriile cu copii dependenţi, îndeosebi la cele cu 3 sau mai mulţi copii. Observăm însă că în UE sunt şi ţări unde prin politicile lor de protecţie socială adresate familiilor cu copii,

acestea reuşesc mai frecvent decât familiile fără copii să depăşească pragul sărăciei (Norvegia. Suedia, Finlanda, Lituania, Cipru, Estonia, Germania, Danemarca)

Distribuţia zonală a sărăciei. Pe lista **celor mai sărace 20 de regiuni din Europa**, **România se înscrie cu şase zone**, ce acoperă aproape toată ţara (exceptând zona Bucureşti-Ilfov). În România şi Bulgaria, *PIB pe locuitor,* (exprimat la paritatea puterii de cumpărare standard [2]) a fost, în anul 2010, cu aproximativ 55% mai mic faţă de PIB-ul mediu pe locuitor din Uniunea Europeană *(Eurostat, 2011).* În anul 2008 cea, mai săracă regiune din UE era Severozapaden, din Bulgaria, cu un PIB pe locuitor de 28% din PIB-ul mediu european pe locuitor. Pe locul al doilea era regiunea *Nord-Est România*, care cuprinde judeţele Suceava, Botoşani, Neamţ, Iaşi, Bacău şi Vaslui, unde puterea de cumpărare era de 29% din PIB-ul mediu pe locuitor al UE. După încă trei regiuni aparţinând Bulgariei, pe locul al şaselea se plasa regiunea *Sud-Vest Oltenia*, cu judeţele Dolj, Gorj, Mehedinţi, Olt şi Vâlcea, unde puterea de cumparare era de 36% din PIB-ul mediu pe locuitor din Uniunea Europeană. În anul 2011, *Oltenia* a urcat în topul regiunilor sărace din Europa, puterea de cumpărare devenind acolo, mai scăzută decât în regiunea bulgară Severoiztochen. Regiunea *Sud-Est* a României (Brăila, Buzău, Constanţa, Galaţi, Tulcea, şi Vrancea) se situa pe locul opt. De asemenea, cea mai săracă zonă din Polonia, aflată pe locul al nouălea, cu 39% din puterea de cumpărare medie a ţărilor UE, a fost devansată de regiunea *Sud-Muntenia* din România, care include judeţele Argeş, Călăraşi, Dâmboviţa, Giurgiu, Ialomiţa, Prahova şi Teleorman. Pe locul al 15-lea se afla regiunea Nord-Vest din România, cu judeţele Bihor, Bistriţa-Năsăud, Cluj, Maramureş, Satu-Mare Sălaj *(Eurostat 2011).* Criza financiară nu a împiedicat unele dintre regiunile europene sărace, precum cele din Polonia sau Spania, să-şi intensifice eforturile de ieşire din sărăcie, prin utilizarea fondurilor europene. Nu la fel s-a întâmplat însă în România, Portugalia sau Bulgaria, care se menţin încă pe lista ţărilor cu cei mai numeroşi săraci din Europa.

În cazul României, prin măsurile de austeritate excesive adoptate de Guvernul României în anul 2010, puterea de cumpărare a românilor a scăzut dramatic - cu peste 9%, din martie 2010 până în martie 2011. În intervalul respectiv, creşteri ale

---

[2]**Paritatea puterii de cumpărare** (PPC) este o metodă folosită în economie pentru a calcula o rată de schimb alternativă între monedele a două ţări. PPC măsoară puterea de cumpărare a unei monede, într-o unitate de măsură internaţională (de regulă, dolari), deoarece bunurile şi serviciile au preţuri diferite în unele ţări comparativ cu altele. Ratele de schimb ale parităţii puterii de cumpărare sunt folosite pentru compararea nivelului de trai din ţări diferite. Diferenţele dintre PPC şi ratele de schimb reale pot fi semnificative.

.

salariului real s-au înregistrat doar în fabricarea produselor din tutun, în prelucrarea ţiţeiului şi în producţia video şi TV. Salariul mediu net pe economie a scăzut şi în martie 2011 cu 16 lei faţă de aceeaşi lună din 2010, ajungând de la 1.493 la 1.477 de lei *(INS, 2011).*

Strategia Europa 2020 (European Commission, 2011)

În *Strategia Europeană 2020*, Uniunea Europeană sunt formulate liniile generale de dezvoltare pentru în următorul deceniu, pornind de la datele contextului economic mondial creat de actuala criză financiară. Multe dintre evenimentele anilor 2007-2010 au atestat că, de fapt, managementul practicat de unele bănci implicate în susţinerea pieţelor imobiliare din SUA, n-a fost decât factorul declanşator al crizei. Criza se afla însă pe punctul de a exploda şi în alte domenii unde, prin ignorarea pe termen lung a semnalelor de tip *early warning*, se acumulaseră deja suficiente contradicţii şi tensiuni economice nu numai în SUA, ci şi în Europa.

Strategia Europa 2020 include între obiectivele sale şi *reducerea cu 20 de milioane a populaţiei ce trăieşte în sărăcie*, evaluarea rezultatelor urmând a se raporta la următorii indicatori sociali: *persoane care trăiesc sub pragul naţional al sărăciei, persoane deprivate material sever* şi *persoane în gospodării cu nivel redus de angajare în muncă***.**

Acţiunile sociale ale UE se îndreaptă pe următoarele direcţii:

- eradicarea sărăciei din rândurile copiilor prin spargerea cercului vicios al moştenirii intergeneraţionale
- promovarea unei incluziuni sociale active în societate şi pe piaţa muncii pentru grupurile cele mai vulnerabile
- asigurarea unei locuiri decente pentru fiecare
- eliminarea practicilor discriminatorii şi creşterea integrării sociale a persoanelor cu dizabilităţi, a minorităţilor etnice, a imigranţilor şi altor grupuri vulnerabile
- atenuarea excluziunii financiare şi a consecinţelor sociale ale supraîndatorării

2. Este munca o garanţie a unui trai decent ?

Salariul cel mai mic în Europa. În UE, o persoană săracă este aceea al cărei câştig salarial se ridică la mai puţin de 60 % din salariul mediu la nivel naţional.

Potrivit acestei definiţii, în UE, peste 16 % din populaţia salarială se află într-o asemenea situaţie (79 milioane de salariaţi). Dacă în Marea Britanie un angajat ce trăieşte în sărăcie câştigă un salariu minim de 967 euro (£841,49), un un angajat român ce trăieşte în sărăcie câştigă un salariu minim de 159 euro (£141,49), adică cel mai mic salariu minim din ţările UE.

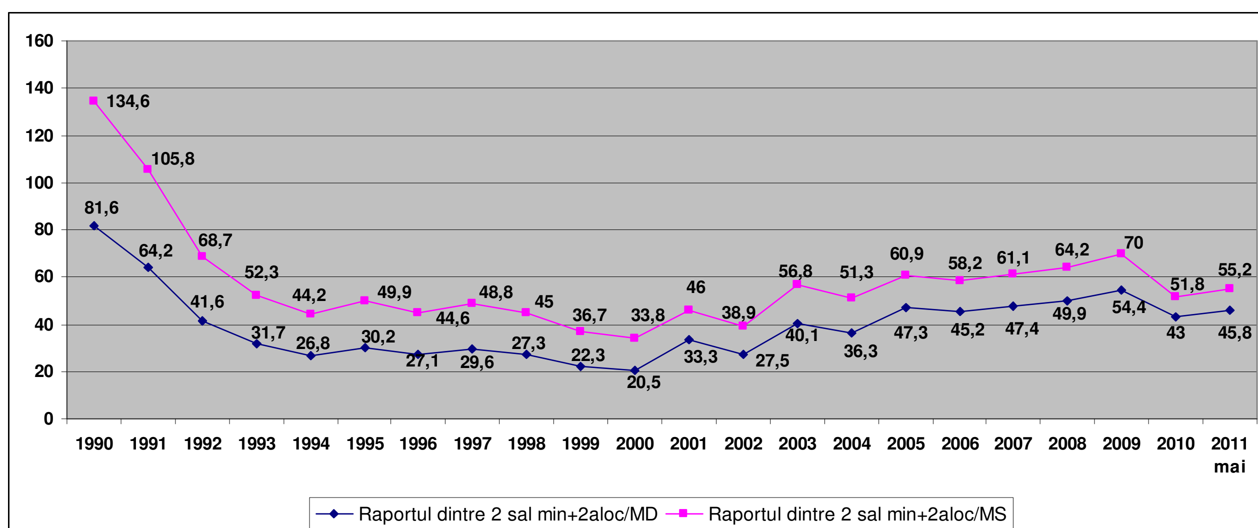
Tabelul nr.3 Salariul minim în unele ţări ale UE (anul 2010)

Ţara		**Ţara**	
M.Britanie	967	Finlanda	802
Austria	937	Italia	752
Irlanda	912	Spania	699
Germania	885	Grecia	604
Danemarca	877	Portugalia	480
Suedia	864	Polonia	326
Belgia	845	Bulgaria	233
Franţa	811	***România***	***159***

Sursa : Observatoire des inegalites, Les seuils de pauvreté en Europe, 28.01.2010
http://www.inegalites.fr/spip.php?article1194&id_mot=114

Politicile salariale practicate în ultimele două decenii în România au menţinut în sărăcie o pondere ridicată a celor care muncesc. Plasarea României în urma Bulgariei în ceea ce priveşte salariul minim pe economie este un factor determinant al distribuţiei mult mai inegală a veniturilor din România.

Graficul nr.1 Dinamica veniturilor familiei de 2 salariaţi cu *salariul minim*, plus 2 copii, în funcţie de *minimul decent* de trai (MD) şi de *minimul de subzistenţă* (MS), în intervalul octombrie 1990 – mai 2011

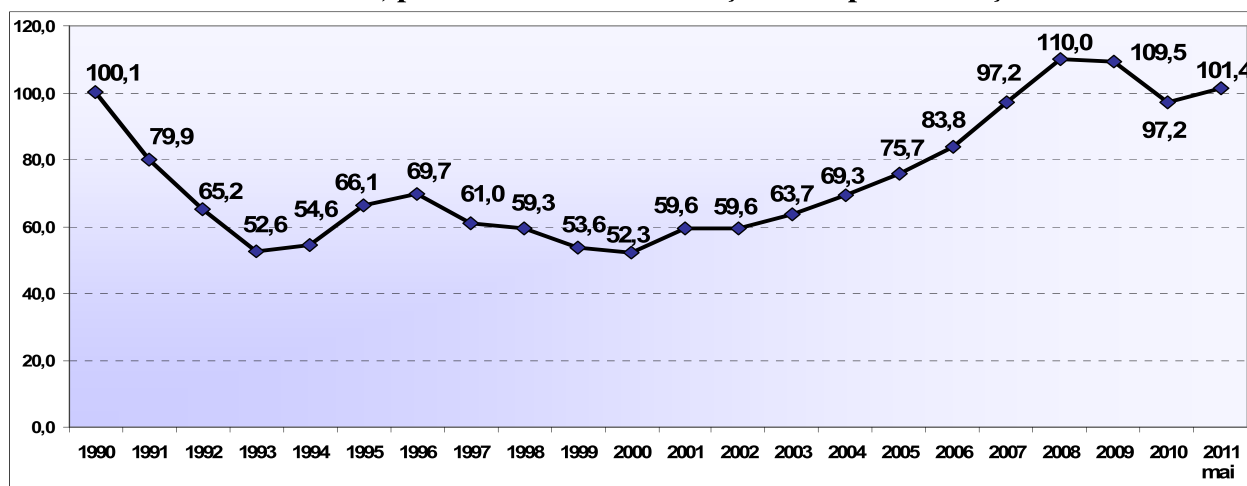

Notă: *Minimul decent de trai* şi *minimul de subzistenţă* sunt calculate prin metoda normativă, în Institutul de Cercetare a Calităţii Vieţii din Bucureşti

După anul 1990, sărăcia din România s-a extins şi adâncit în rândurile persoanelor salariate. Deţinerea unui loc de muncă nu consolidează statutul economic al celor angajaţi şi nu garantează menţinerea familiei deasupra pragului de sărăciei, situaţie care persistă chiar şi la nivelul anului 2011 (graficul nr.1).

De altfel, în România, chiar şi un salariu mediu net de 1.411 lei (luna februarie 2011) menţine în sărăcie familia de doi adulţi cu doi copii minori care beneficiază de un singur salariu, potrivit standardelor româneşti (mult mai austere decât cele vest europene) privind costul total al coşului minim de consum decent (elaborat de ICCV). Ca urmare, pentru numeroase familii din România, în special pentru cele care au copii în întreţinere, stresul economic de a nu putea asigura prin propria muncă nici măcar trebuinţele nivelului de subzistenţă sau ale unui trai decent este extrem de ridicat (graficele nr.1-7).

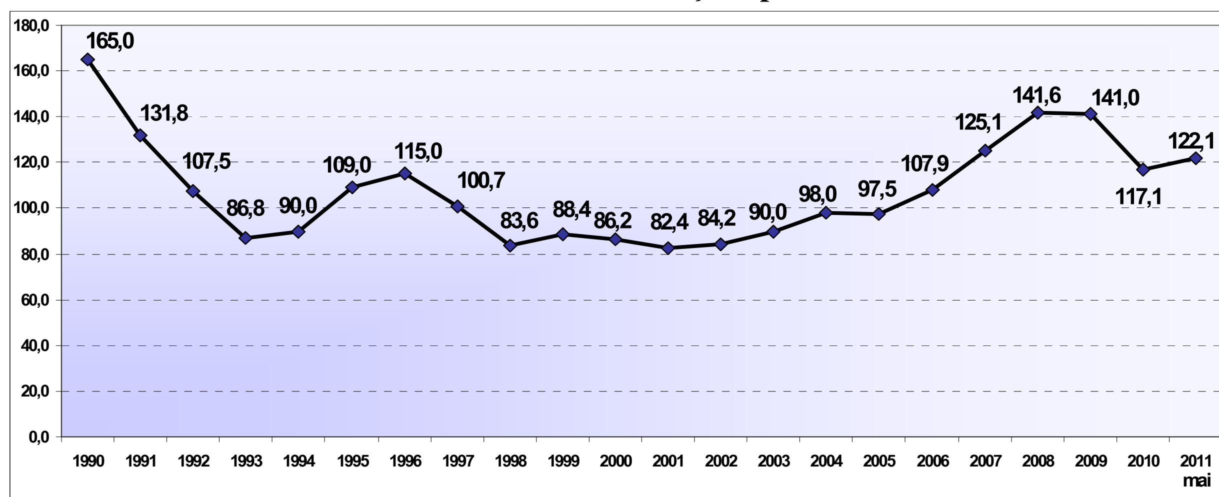
Graficul nr.2. Raportul dintre un salariu mediu plus 2 alocaţii pentru copii şi *minimul decent* de trai, pentru familia de 2 adulţi cu 2 copii în întreţinere

Notă: *Minimul decent de trai* şi *minimul de subzistenţă* sunt calculate prin metoda normativă, în Institutul de Cercetare a Calităţii Vieţii din Bucureşti, începând din anul 1990 până în prezent

Venitul provenind dintr-un salariu mediu plus alocaţiile a 2 copii a reuşit să satisfacă trebuinţele de consum aferente *minimului decent de trai* unei familii de 2 adulţi plus 2 copii, abia după anul 2007, dar pentru foarte scurt timp (2 ani). Criza economică de după anul 2009, a situat din nou venitul total al acestui tip de familie sub valoarea monetară a minimului decent de trai. (graficul nr.2).

Graficul nr.3 ***Minimul de subzistenţă:*** **o familie (2 adulţi + 2 copii în întreţinere)/ 1 salariu mediu + 2 alocaţii copii**

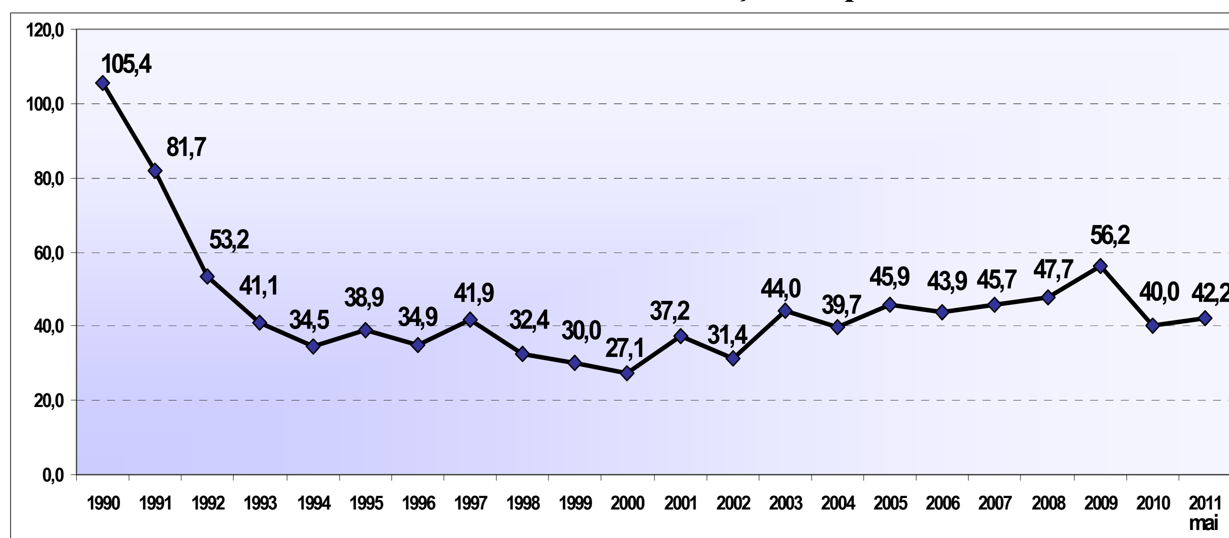

În perioad a octombrie 1990 - mai 2011, au existat două lungi intervale (între anii 1992-1995 şi 1997-2006) în care veniturile dintr-un *salariu mediu* plus *alocaţiile a 2 copii* nu au reuşit să acopere nici măcar trebuinţele *minimului de subzistenţă* ale unei familii de 2 adulţi plus 2 copii (graficul nr. 3)

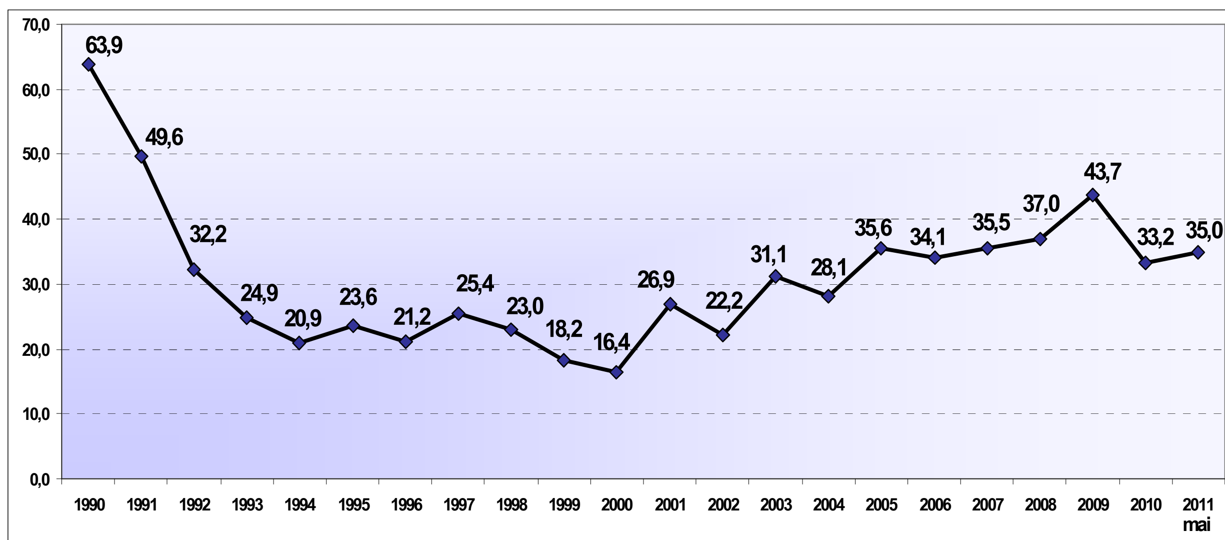
3. Familiile cu copii - cea mai dificilă situaţie economică

Familiile de 4 persoane dispunând doar de *un salariu minim plus alocaţiile a 2 copii* nu au reuşit niciodată să-şi satisfacă trebuinţele de consum ale *minimului de subzistenţă* şi, cu atât mai puţin pe cele ale *minimului decent* (graficele nr.4 şi 5).

Graficul nr.4 ***Minimul de subzistenţă:*** **familia de 2 adulţi cu 2 copii în întreţinere/ 1 salariu minim + 2 alocaţii de copii**

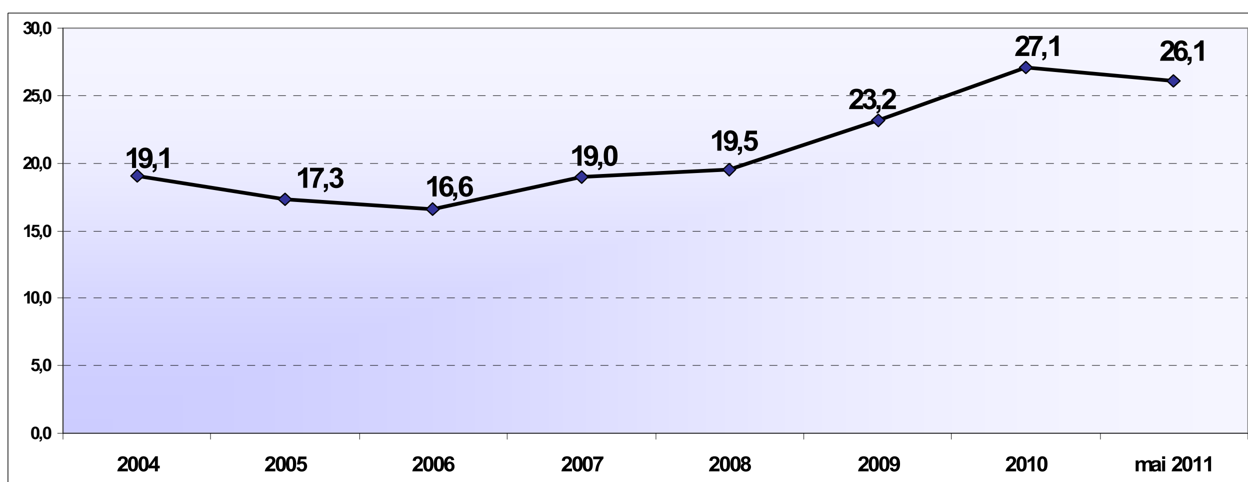
Graficul nr.5 ***Minimul decent*** **de trai: familia de 2 adulţi cu 2 copii în întreţinere/ 1 salariu minim + 2 alocaţii de copii**

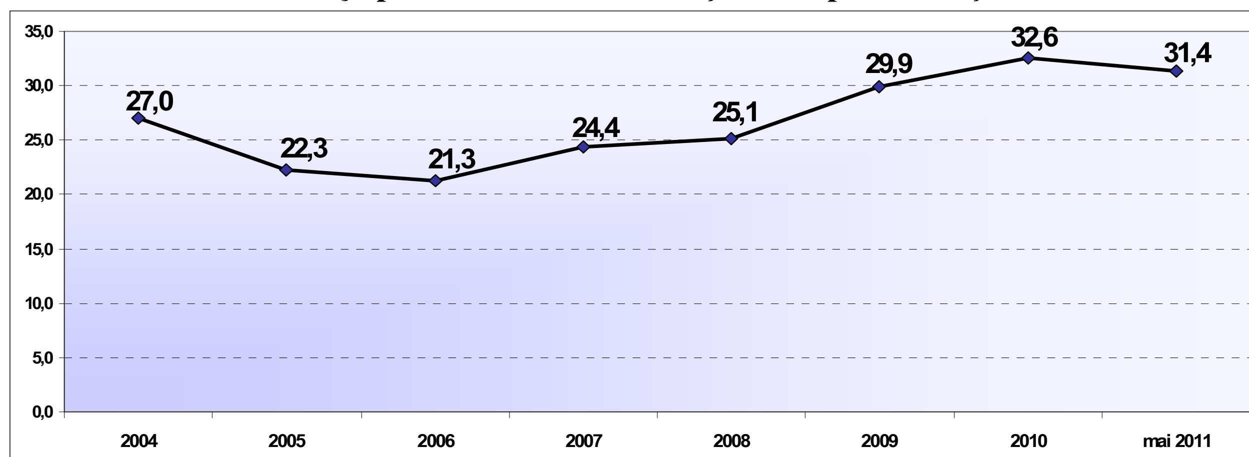
Politica *menţinerii la un nivel scăzut a salariului minim* a făcut neoperantă, din perspectiva stimulării angajării în muncă, politica *venitului minim garantat*.

Familiile care au beneficiat doar de un salariu minim plus alocaţiile a 2 copii au trăit la un nivel comparabil cu familiile în care adulţii au preferat să nu se angajeze în muncă şi să trăiască din venitul minim garantat (de comparat graficele nr. 4 - 5 şi 6 - 7).

Graficul nr.6 Raportul dintre venitul minim garantat (VMG) + 2 alocaţii copii şi ***minimul decent*** **de trai pentru familia de 2 adulţi cu 2 copii în întreţinere**

Graficul nr.7 Raportul dintre venitul minim garantat (VMG) + 2 alocaţii copii şi *minimul de subzistenţă* pentru familia de 2 adulţi cu 2 copii în întreţinere

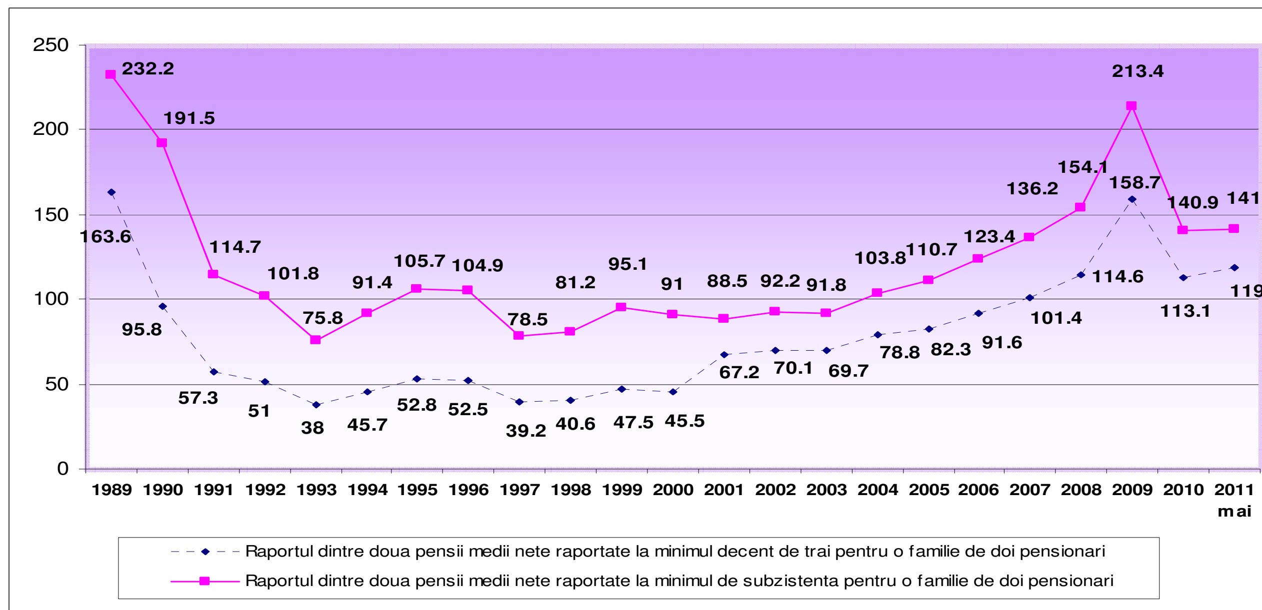
Oricum, dacă prin cuantumul său extrem de scăzut, VMG constituie, poate, o ultimă şansă pentru supravieţuirea biologică, acesta nu face posibilă subzistenţa socială – acest din urmă obiectiv social fiind asociat acestui tip de beneficiu social în ţările vest-europene.

4. O viaţă de muncă nu garantează ieşirea din sărăcie la vârsta treia

Din perspectiva gradului de acoperire a trebuinţelor aferente nivelului minim decent de trai, familia de doi pensionari având două pensii medii, s-au apropiat de nivelul real al pensiilor aferente anului 1989 – fără a-l atinge însă - abia în anul 2009; pentru scurtă vreme însă, deoarece după 2009, pensiile au scăzut sensibil, din nou. Este adevărat, în acelaşi interval, salariul mediu pe economie a crescut mai puţin, ponderea pensiei medii în salariul mediu net crescând de la 46% în 1989, la 56% în 2010, cea mai mare parte a creşterii venind în anii 2007-2008 *(Zamfir, Ilie, Stănescu, 2010)*.

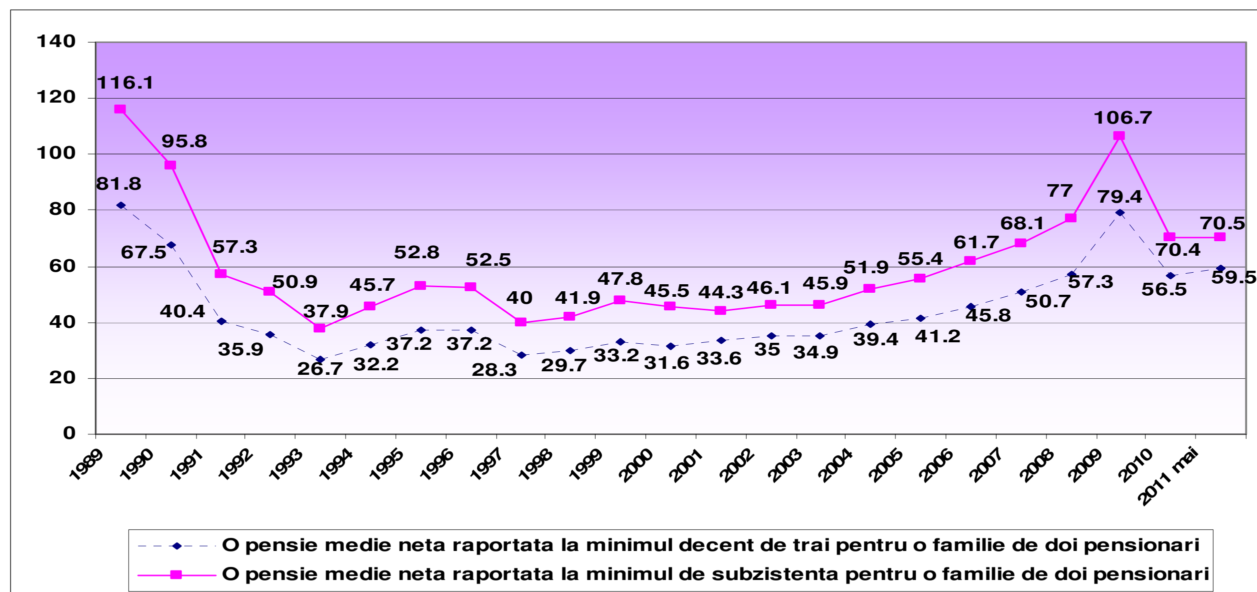
Dincolo de asemenea considerente de ordin comparativ însă, realitatea este că un pensionar de asigurări sociale şi-a câştigat prin contribuţii pe termen lung dreptul la pensie şi, indiferent de dinamica salarială dintr-o etapă sau alta a dezvoltării sociale, după o viaţă de muncă, pensionarii sunt îndreptăţiţi, dacă nu la pensii foarte mari, măcar la pensii care să le permită acoperirea trebuinţelor de consum la un nivel decent. Realitatea este însă că, *nivelul mediu net al pensiei de asigurări sociale de stat* nu a permis acoperirea trebuinţelor *minimului decent al familiei de pensionari* decât după anul 2007, şi asta numai în situaţia existenţei a 2 pensii medii într-o familie *(graficul nr.8)*.

Graficul nr.8 Gradul de acoperire a trebuinţelor aferente *minimului decent de trai,* respectiv *minimului de subzistenţă,* în familia de pensionari cu 2 pensii medii nete de asigurări sociale de stat

Au existat însă intervale de timp în care două pensii medii nete nu au putut acoperi nici trebuinţele *minimului de subzistenţă*: anii 1993-1994, 1997-2003 (graficul nr.8).

Graficul nr.9 Gradul de acoperire a trebuinţelor aferente *minimului decent de trai,* respectiv *minimului de subzistenţă,* în familia de pensionari cu 1 pensie medie netă de asigurări sociale de stat

Când familia de pensionari a dispus numai de *o pensie medie netă*, aceasta nu a putut satisface nici trebuinţele *minimului de subzistenţă* (cu excepţia anilor 1989 şi 2009).

O asemenea categorie de familie însă, niciodată nu şi-a putut permite un nivel *minim decent de trai* (graficul nr.9).

Aceasta se explică şi prin nivelul extrem de scăzut al *valorii reale a punctului de pensie*, dar şi prin creşterea extrem de lentă a acesteia (tabelul nr. 4).

Tabelul nr. 4 Evoluţia VALORII REALE A PUNCTULUI DE PENSIE (VRPP) în perioada aprilie 2001 - ianuarie 2010

ANUL	LUNA	ACTUL NORMATIV	VALOAREA PUNCTULUI	RATA INFLAŢIEI	VRPP (în RON)
2001	Aprilie	*Legea nr. 191/2001*	**1.597.232 ROL**	**34,5**	**104,6**
	Iunie	*HG nr. 523/2001*	**1.693.066 ROL**	**34,5**	**110,9**
	Septembrie	*HG nr. 781/2001*	**1.762.482 ROL**	**34,5**	**115,4**
	Decembrie	*HG nr. 1169/2001*	**1.885.856 ROL**	**34,5**	**123,5**
2002	Martie	*HG nr. 195/2002*	**1.999.008 ROL**	**22,5**	**154,9**
	Iunie	*HG nr. 518/2002*	**2.098.959 ROL**	**22,5**	**162,6**
	Septembrie	*HG nr. 920/2002*	**2.161.928 ROL**	**22,5**	**167,6**
	Decembrie	*HG nr. 1301/2002*	**2.252.729 ROL**	**22,5**	**174,6**
2003	Ianuarie	*Legea nr. 632/2002*	**2.265.701 ROL**	**15,3**	**191,8**
	Martie	*HG nr. 218/2003*	**2.345.001 ROL**	**15,3**	**198,6**
	Iunie	*HG nr. 614/2003*	**2.408.317 ROL**	**15,3**	**204,0**
	Septembrie	*HG nr. 1006/2003*	**2.472.138 ROL**	**15,3**	**209,3**
	Decembrie	*HG nr. 1383/2003*	**2.548.775 ROL**	**15,3**	**215,5**
2004	Ianuarie	*Legea nr. 519/2003*	**2.652.000 ROL**	**11,9**	**233,6**
	Martie	*HG nr. 263/2004*	**2.705.040 ROL**	**11,9**	**238,3**
	Iunie	*HG nr. 808/2004*	**2.759.141 ROL**	**11,9**	**243,1**
	Septembrie	*HG nr. 1297/2004*	**2.869.507 ROL**	**11,9**	**252,8**
2005	Ianuarie	*OUG nr.67/2004*	**2.955.592 ROL**	**9,0**	**269,0**
2006	Ianuarie	*Legea nr. 380/2005*	**323 RON**	**6,56**	**301,8**
	Septembrie	*OG nr. 42/2006*	**339,3 RON**	**6,56**	**317,0**
	Decembrie	*OUG nr.90/2006*	**396,2 RON**	**6,56**	**370,2**
2007	Septembrie	*OG nr. 40/2007*	**416 RON**	**4,84**	**395,9**
	Noiembrie	*OUG nr. 111/2007*	**541 RON**	**4,84**	**514,8**
2008	Ianuarie	*Legea nr. 387/2007*	**581,3 RON**	**7,85**	**535,7**
	Octombrie	*OUG nr. 226/2008*	**697,5 RON**	**7,85**	**642,7**
2009	Aprilie	*Legea nr. 19/2009*	**718,4 RON**	**5,59**	**678,2**
	Octombrie	*Legea nr. 19/2009*	**732,8 RON**	**5,59**	**771,4**
2010	Ianuarie	***Legea nr. 12/2010***	**732,8 RON**	**6,09**	**688,2**

Surse: Ministerul Muncii, http://www.mmuncii.ro/pub/imagemanager/images/file/Statistica/Statistici%20lunare/Ev_punct_pensie.pdf, I.N.S., 2011, INDICII ANUALI AI PRETURILOR DE CONSUM SI RATA ANUALA A INFLATIEI IN PERIOADA 1971-2010*) http://www.insse.ro/cms/rw/pages/ipc.ro.do;jsessionid=0a02458c30d550d7fda54cdc43fab67a95089cf660cf.e38QbxeSahyTbi0Se0, calcul VRPP M.Stanciu

Dinamica valorii reale a punctului de pensie indică tendinţa absolută de majorare, stagnare sau scădere a cuantumului pensiilor de asigurări de stat, sub influenţa variaţiilor inflaţiei.

Corelând dinamica aparent sensibilă a punctului real de pensie aferent pensiilor asigurărilor de stat din România (VRPP), de după anul 2001 (tabelul nr.5), cu datele graficului nr.8, respectiv graficului nr.9, privind acoperirea prin cuantumul pensiei reale a trebuinţelor minimului decent şi ale minimului de subzistenţă pentru familia de pensionari, observăm că, mult invocata creştere mai rapidă a pensiilor în raport cu salariile, din ultimii ani, este de fapt, în mare măsură un mit. Realitatea este că, relativ recent, au existat intervale de timp în care nici măcar două pensii medii nete nu au putut acoperi trebuinţele *minimului de subzistenţă*: anii 1993-1994, 1997-2003.

5. Lipsa unor resurse indispensabile vieţii normale în societate

Viaţa în societatea actuală nu este posibilă pentru familiile care nu dispun de un cuantum minim de bunuri şi servicii specifice civilizaţiei moderne, de tipul celor inserate în tabelul nr.5.

Tabelul nr. 5 Lipsa unor resurse materiale de largă necesitate ce afectează ţări din UE în anul 2007

(% din populaţia afectată de sărăcie)

Ţara	Lipsă				Capacitatea		
	Tele-fon	TV color	Maşină de spălat rufe	Auto-mobil	De a achita rata (chiria) locuinţei	De a încălzi locuinţa pe timpul iernii	De a face faţă unor cheltuieli neaşteptate
EU-27	6	2	7	22	7	21	57
Bulgaria	39	20	55	67	5	17	96
R.Cehă	6	3	2	43	14	18	82
Spania	1	0	1	10	4	15	49
Germania	1	1	1	17	4	15	70
Franţa	2	1	3	11	13	11	66
Lituania	10	5	19	47	4	42	89
Ungaria	10	2	8	42	10	24	88
Polonia	6	2	2	33	2	39	81
România	***43***	***9***	***55***	***75***	***0***	***44***	***69***
Slovacia	6	3	4	48	13	14	76
M.Britanie	1	0	2	20	9	9	50
Suedia	0	3	0	14	9	9	50
Norvegia	1	1	2	20	12	2	29

Sursa: Eurostat, 2010, Combating poverty and social exclusion, A statistical portrait of the EU

Notă: în cadrul cercetării realizate în vederea furnizării datelor către Eurostat, în eşantionul populaţiei sărace din România nu au fost identificate cazuri de familii cu credite la locuinţe (ştiut fiind că acordarea unor credite bancare pentru cumpărarea de locuinţe în România este permisă numai în cazul atestării existenţei unor salarii situate cel puţin în jurul valorii salariului mediu pe economie). O explicaţie similară este valabilă în cazul chiriaşilor. Numai cei cu salarii în jurul valorii salariului mediu pe economie îşi pot permite – şi aceia cu mari dificultăţi şi eventual cu ajutor financiar din partea familiei lărgite - susţinerea în cadrul bugetului total al cheltuielilor de consum, a costurilor unei chirii pentru locuinţă.

La nivel naţional, proporţia locuinţelor care dispun de baie şi toaletă în incintă nu depăşeşte 60%. Totuşi, dotarea gospodăriilor româneşti este puternic diferenţiată, fiind mai echilibrată în urban. *Locuinţele urbane* au acces relativ larg la reţelele publice de canalizare, gaze naturale şi electricitate. Cu toate acestea 12 % dintre locuinţele urbane nu au încă baie proprie.

Condiţiile de viaţă din rural **.** Din cele 7,4 milioane de gospodării din România, 44% sunt în rural, iar dintre acestea, 88% nu dispun de baie proprie. În cele mai multe zone, satul românesc actual pare mai aproape de Evul Mediu (din punctul de vedere al accesului la apa curentă şi al prezenţei băilor în interiorul locuinţelor) decât de modernitate. Un motiv obiectiv al lipsei băilor din casele rurale din România este acela că *nu există încă apă curentă şi canalizare în toate satele*. În anul 2009, numai 13% dintre locuinţele rurale erau racordate la reţeaua centrală de canalizare, ponderea respectivă fiind cea mai redusă din UE *(INS, 2010*).

Tabelul nr.6 Situaţia condiţiilor de locuit în state ale UE în anul 2009 (%)

Ţara	**La bloc**	**Supraaglomerate (o cameră din cadrul locuinţei revine la mai mult de o persoană)**	**Fără WC (în interiorul locuinţei)**	**Fără baie sau duş (în interiorul locuinţei)**
Media la nivel UE	41,7	17,8	3,5	3,1
Bulgaria	42,1	47	26,2	15,6
Polonia	47,8	49,1	4,8	5,6
Ungaria	29,5	55	7,1	4,2
Grecia	56	25	1,8	1,1
Belgia	19,6	3,9	0,6	0,9
Danemarca	28,8	7,8	0	0,7
Austria	42,6	13,2	1,3	0,7
Irlanda	3,1	3,7	0,3	0,6
Franţa	34	9,6	0,8	0,6
R.Cehă	52,7	26,6	0,7	0,5
România	***37,7***	***55,***	***42,5***	***41,2***
Suedia	40,1	10,5	0	0,5
Italia	53,4	23,3	0,2	0,4
Germania	53,1	7	1,2	0,3
Slovacia	49,9	39,7	1,1	0,3
Spania	64,6	3,2	0	0

Sursa : Europe in figures, Eurostat yearbook 2010 http://epp.eurostat.ec.europa.eu /portal/page/portal/product_details/publication?p_product_code=KS-CD-10-220

A dispune de un *nivel de trai decent* se delimitează *radical* de orice situaţie economică inferioară, nu prin aceea că oamenii cu venituri peste pragul sărăciei ar trăi deja fără griji de ordin material, ci prin faptul că o asemenea stare permite manifestarea libertăţilor esenţiale ale demnităţii umane, printr-o integrare socială normală în viaţa societăţii în care trăim. În actuala etapă, *dimensiunea materială* a *bunăstării sociale* a devenit o premisă de bază a existenţei unei ordini sociale echitabile şi durabile, ce presupune ca toţi membrii comunităţilor umane să dispună de un *stoc minim de bunuri economice*.

În anul 2007 (ultimele date disponibile), pentru circa *42 milioane de rezidenţi europeni* (circa 17 % din populaţia UE), condiţiile materiale de viaţă erau sever afectate prin *lipsa unor resurse de largă necesitate.* Atunci când aceştia au dispus totuşi de un adăpost, unii dintre ei nu şi-au putut achita la timp facturile de întreţinere a locuinţei, alţii nu au beneficiat de o locuinţă încălzită pe timp de iarnă, alţii nu au deţinut un automobil sau un telefon etc. Proporţia populaţiei afectate astfel a fost net diferită în diverse zone ale UE: mai puţin de 1 din 10 persoane în ţări ca statele nordice sau Olanda şi Luxemburg, o treime din populaţie în ţări ca Ungaria şi Polonia, jumătate din populaţie în România şi Letonia şi aproape trei sferturi din populaţie în Bulgaria.

Deprivarea materială este extrem de răspândită în rândurile populaţiei cu venituri mici (două treimi din populaţia cu venituri mici din Cipru, Slovacia şi Polonia şi chiar mai mult în Ungaria (71 %), Letonia (76 %), România (85 %), Bulgaria (94 %).

Aşa cum rezultă şi din tabelul nr.5, populaţia săracă şi chiar cea cu venituri ce se apropie de media din România se detaşează net în context european, şi prin aceea că, în cele mai multe cazuri, fără a-şi fi rezolvat în mod acceptabil problema locuirii, nu-şi poate permite schimbarea locuinţei sau achiziţionarea unei noi locuinţe, deoarece atât nivelul chiriilor cât şi costul locuinţelor exced cu mult posibilităţile lor de susţinere financiară. În România actuală, *deficitul sau necesarul locativ* este de cel puţin *un milion de locuinţe*, dintre care cel puţin 300.000 în Bucureşti. Cei care dispun de o locuinţă sunt, în proporţie de 97%, proprietarii acesteia (dată fiind nesiguranţa economică ridicată asociată statutului de chiriaş în România, spre deosebire de Occident, unde ponderea locuirii cu chirie este mult mai ridicată, deoarece este mai accesibilă şi, în unele ţări, chiar mai avantajoasă).

Înzestrarea gospodăriilor este direct corelată cu creşterea nivelului de educaţie al capului de gospodărie şi cu gradul de ocupare în muncă. Populaţia din urban locuieşte în cea mai mare parte în apartamente cu doua camere dotate cu obiectele casnice de strictă necesitate (aragaz, frigider, maşină de spălat rufe, aspirator, telefon fix). Totuşi, în România, numai 36% dintre locuinţe sunt înzestrate cu computere, iar cu autoturisme, doar 29%.

Bibliografie

- Barbu Gh., 1992, Nivelul minim de trai – concept şi instrument operaţional în realitatea românească, Revista Calitatea Vieţii 3-4, Ed. Academiei Române, Bucureşti
- Berindei M., 2010, *1 milion de români muncesc 12 ore pe zi,* http://www.click.ro/ actualitate/bucuresti/milion-romani-muncesc-ore-i_0_925107632.html, accesat în 20 iulie 2011
- Mihăilescu A., 2001, *Nivelurile minime de trai în condiţiile actuale în mediul urban*, Revista Calitatea Vieţii 1-2, Ed. Academiei Române, Bucureşti
- Mihăilescu A., 2002, *Nivelurile minime de trai decent şi de subzistenţă în România în mediul rural,* Revista Calitatea Vieţii 1-4, Ed. Academiei Române, Bucureşti
- Mihăilescu A., 2004, *Minimul de trai şi costurile sociale concepte operaţionale în analiza calităţii vieţii*, Ed. A' 92, Iaşi
- Mincu I., 1975, *Alimentaţia raţională a omului sănătos*, Ed. Medicală, Bucureşti,
- Zamfir C., Ilie S., Stănescu I. coord., 2010, *Raportul social al ICCV După 20 de ani : Opţiuni pentru România*, Academia Română, INCE, ICCV
- Zamfir, C., coord., 1995, *Dimensiuni ale sărăciei*, Ed. Expert, Bucureşti
- Zamfir, C., coord., Ilie S., Stănescu I., Scutaru C., Zamfir E., 2011, *Raport social al ICCV Romania: răspunsuri la criză,* Academia Română, INCE C.Kiriţescu, ICCV Bucureşti

- Eurofound, 2010, *Condiţii de viaţă şi de muncă în Europa,* Fundaţia Europeană pentru Imbunătăţirea Condiţiilor de Viaţă şi de Muncă, http://www.eurofound. europa.eu/pubdocs /2010/16 /ro/1/EF1016RO.pdf
- Eurostat, 2010, *EUROPE. Eurostat poverty report,* http://www.vita.it/news /view/109141
- Eurostat, 2011, *Romania de şase ori în topul celor mai sărace regiuni din UE,* http://www.9am.ro /top/Social/208388/Romania-de-sase-ori-in-topul-celor-mai-sarace-regiuni-din-UE.html
- European Commission, 2011, *Employment, Social Affairs and Inclusion, Poverty and social exclusion*, http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=751& langId=en, accesat în 20 iulie 2011
- *** *Europe makes 2010 its year for fighting poverty and social exclusion Europe makes*, The European Magazine, http://www.cafebabel.co.uk/article/33409/2010-year-poverty-europe-social-exclusion-facts.html, accesat 25 o7, 2010
- *** Institutul Naţional de Statistică, 2010, *Condiţiile de viaţă ale populaţiei din România*
- *** Institutul Naţional de Statistică, 2011, *Câştigul salarial 2011,* http://www.insse.ro/cms/rw/pages/comunicate/castigulSalarial.ro.do;jsessionid=0a02458c30d52c14391699 52499bbeaead3671b57803.e38QbxeSahyTbi0Me0